

או לא. פושטת הגמרא: אָמַר לְהוּ, אָתוּ חוּזוּ הֲנִי צִיפִי דְבִי רַב - בּוֹאוּ
 ראו את המחצלות הפרושות בבית המדרש, שיושבים עליהם שנים
 או שלשה תלמידים יחד ולפעמים אין ביניהם הפסק של ארבע אמות,
 דְּהֵנִי נָנוּ - שהללו, חלק מן התלמידים, שוכבים וישנים עליהם, וְהֵנִי
 גְרָסִי - והללו לומדים עליהם, ודרך הישנים להפיה, ובכל אופן אין
 מפסיקים הלומדים מלימודם. וראיה היא, שריח רע שאין לו עיקר,
 מותר באמירת דבר שבקדושה. וְהֵנִי מִלִּי, שריח רע שאין לו עיקר,
 מותר לומר במקומו דבר שבקדושה, לא נאמרו אלא בְּדַבְרֵי תוֹרָה,
 שמוטת לדבר בהם במקום שיש ריח הפחה, אָבְל פְּקָרִיָּאת שָׁמַע, לא
 אסור לקרות במקום שיש בו ריח הפחה. וְדַבְרֵי תוֹרָה נָמִי, לא
 אָמְרוּ אָבְל דְּחֶבְרִיָּה - לא נאמר אלא בריח הפחת חברו, אָבְל דִּידֵיהּ
 לא - אבל כשהפיה הוא עצמו ומריח, אסור, וממתין עד שיכלה
 הריח.
 הגמרא דנה בענין קריאת שמע כנגד צואה שעוברת לפניו: אָתְמָר,
 צוֹאָה עוֹבְרָת, כגון, היה אדם עומד ונושאים לפניו גרף של רעי
 להעבירו למקום אחר, ואינה עומדת במקום אחד, אֲבִי אָמַר, מוֹתֵר
 לְקָרוֹת קְרִיאת שָׁמַע כנגדה ואין צריך להפסיק מקריאתו, וְרַבָּא
 אָמַר, אָסוּר לְקָרוֹת קְרִיאת שָׁמַע כנגדה.
 אביי מבאר את מקור דבריו: אָמַר אֲבִי, מָנָא אֲמִינָא לָהּ - מהיכן
 אמרתי דין זה, דְּתַנְן - ששינוי במשנה (נגעים פי"ג מ"ז), היה הַטְּמָא -
 המצורע לפרס עליו הכזן שטמא, עוֹמֵד תַּחַת הָאֵילָן, וְהַטְּהוֹר עוֹבֵר
 שם, טְמָא הַטְּהוֹר, שכיון שהמצורע עומד במקומו, הרי זה מושבו,
 ומטמא את הטהור בטומאת אהל, אף שהטהור מהלך, שהמצורע
 מטמא באהל את מקום מושבו. היה האיש הַטְּהוֹר עוֹמֵד תַּחַת
 הָאֵילָן, וְהַטְּמָא עוֹבֵר שם, אף שהטהור עומד במקומו, הרי הוא
 טְהוֹר, שאין המצורע מטמא בדרך הילוך, שאין זה מושבו, וְאֵם עוֹמֵד
 המצורע מהליכתו, תחת האילן, טְמָא הַטְּהוֹר העומד שם. וְכֵן בְּאֵבָן
 הַמְּנוּנָעַת בנגע הצרעת שנשאה אדם, דינה כדן המצורע, ואם עמד
 נושאה או הלך, הרי זה כעמידת והליכת המצורע, לענין לטמא את
 הטהור תחת האילן. וראיה היא לאביי, שכמו שצרעת אינה מטמאה
 בדרך הילוך, כך גם צואה אינה אוסרת בדרך הילוך.
 רבא דוחה בדרך הילוכו, בְּקַבֵּיעוֹתָא תֵּלְיָא מִלְּתָא - בקביעות תלוי
 מטמא בדרך הילוכו, אין המצורע מטמא אלא במקום קביעותו, דְּבִתְיָב
 הדבר, כלומר, אין המצורע מטמא אלא במקום קביעותו, דְּבִתְיָב
 לגבי מצורע (ויקרא י"ג מ"ז) 'בְּדֵר יֵשֶׁב, מְחוּץ לְמַחֲנֵה מוֹשְׁבֹו', שבא
 ללמדנו שהמצורע מטמא במקום מושבו דווקא, ו'מושבו' משמעו
 מקום שנמצא בו, יושב או עומד, ומהלך ועובר אין זה מקומו, שאין
 בוה קביעות, ולכן אין מטמא בדרך הילוכו, אבל הָבָא, בענין נקיות
 בעת קריאת שמע, 'וְהָיָה מְחַנְּדֵי קְדוּשׁ' אָמַר רַבְּמַנְא (דברים כ"ט),
 שצריך שיהיה מקומו נקי מדבר טינוף בעת אמירת דבר שבקדושה,
 וְהָא לִבָּא - וזה אינו, כאשר צואה לפניו, בין כשהיא עומדת
 במקומה ובין כשהיא מהלכת.
 הגמרא מביאה דין השייך לצואה עוברת: אָמַר רַב פֶּפְא, פִּי חוּזֵר,
 בְּצוֹאָה עוֹבְרָת דְּמִי, שאם עבר כנגדו חוזר, אסור לקרות קריאת
 שמע. שואלת הגמרא: פְּשִׁיטָא, שהרי פיו של החוזר לעולם מטונף
 בצואה, והרי זה ככל צואה עוברת. משיבה הגמרא: לא צְרִיבָא - לא
 הוצרך רב פפא לומר שאסור בחוזר סתם, ובא לחדשנו שאסור
 לקרות כנגדו אִף עַל גַּב דְּפִלְקֵי מְנַרְרָא - אף במקרה שעלה מן
 הנהר, שאין הרחיצה מועילה לו, שכיון שדרכו ללכלך פיו כל היום
 לעולם נשאר בטינופו והרי הוא כגרף של רעי.
 הגמרא דנה בענין קריאת שמע במקום שספק אם יש בו צרכים: אָמַר
 רַב יְהוּדָה, סָפֵק צוֹאָה, כלומר, הסתפק אם יש במקומו צואה או לא,
 אָסוּרָה - אסור לקרות קריאת שמע ולהתפלל שם, סָפֵק מִי רְגִלִים,
 כלומר, הסתפק אם יש במקומו מי רגלים, מוֹתְרִים. אִיבָא דְאֲמַרִי,
 אָמַר רַב יְהוּדָה, סָפֵק צוֹאָה בְּבֵית, מוֹתְרָת, ולפי שאין דרך
 להשאיר צואה בבית, ואם הסתפק אם יש צואה בְּאֲשְׁפָה, אָסוּרָה,
 שדרך אשפה שנמצאת בה צואה. וסָפֵק מִי רְגִלִים, אִפִּילוּ בְּאֲשְׁפָה
 נָמִי מוֹתְרִין.

אָבְל לְתַפְלָה - לעמוד לתפילת העמידה, אסור עד שִׁיכַסֶּה אֶת לְבוֹ,
 ולפי שצריך להיראות כעומד לפני המלך באימה.
 הגמרא מביאה דין נוסף מדברי רב הונא בענין תפילין בבית הכסא:
 וְאָמַר רַב הוֹנָא, שְׂכַח וְנִכְנַס בְּתַפְּלִין, בעודם בראשו, לְבֵית הַכֶּסֶא,
 והחל בעשיית צרכיו הגדולים, מִנִּיחַ יָדוֹ עֲלֵיהֶן לְכַסּוֹתָם, עַד שִׁינְמוֹר.
 מקשה הגמרא: עַד שִׁינְמוֹר סָלְקָא דְעִתְיָךְ - האם עולה בדעתך
 שנשאר בתפילין עד שיסיים כל צרכיו לגמרי. מתרצת הגמרא: אָלָא
 כוונת רב הונא, בְּדִאֲמַר רַב נַחֲמָן בְּרַ יִצְחָק, משאיר התפילין עליו
 ומניח ידו עליהם, עַד שִׁינְמוֹר הַרוּצִיא מְגוּפָה עוֹמֵד רֵאשׁוֹן שֶׁל
 גדולים, ויוצא וחולץ התפילין, וחוזר לעשות צרכיו. שואלת הגמרא:
 ומדוע ממתין עד שיגמור להוציא עמוד ראשון, וְלִפְסוֹק לְאֲלֵתֵר
 וְלִיקוּם - ויפסיק מיד, ויעמוד ויצא מבית הכסא ויחלוץ התפילין.
 משיבה הגמרא: מְשוּם דְרַבְּנָן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, דְּתַנִּינָא, רַבְּנָן שְׁמַעוֹן
 בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר, עוֹמֵד הַחוּזֵר - עומד של גדולים שהחל להימשך
 לצאת, והאדם משהה אותו ומחזירו לגופו, מְבִיא אֶת הָאָדָם לִידֵי
 הַדְּרוֹקָן - חולי מעיים המנפח את הבטן, סִילוֹן, של מי רגלים, הַחוּזֵר
 - שמשאהו בגופו, מְבִיא אֶת הָאָדָם לִידֵי דְקָזָן - חולי שמוריק פניו.
 הגמרא דנה בענין נקיות בעת קריאת שמע: אָתְמָר, הִיתָה צוֹאָה עַל
 בְּשָׂרוֹ, או יָדוֹ מוֹנַחַת בְּבֵית הַכֶּסֶא, שיש מחיצה בינו לבין בית הכסא
 ושלא ידו לִפְנֵים דְרַבְּנָן חוּר, רַב הוֹנָא אָמַר, מוֹתֵר לוֹ לְקָרוֹת
 קְרִיאת שָׁמַע, וְרַב הוֹרֵךְ אָמַר, אָסוּר לוֹ לְקָרוֹת קְרִיאת שָׁמַע.
 הגמרא מבארת טעמו של רב הונא ושל רב חסדא: אָמַר רַבָּא, מֵאִי
 מְעַמָּא דְרַב הוֹנָא שְׁהֵתִיר, מְשוּם דְבִתְיָב (תהילים ק"ו) 'כֹּל הַנְּשָׁמָה
 תִּהְלַל יְהוָה, ובמשמעו, כל אברי הנשמה, כמו הפה והחוטם, הרי הם
 בכלל הילול ה', ועל כן צריכים הם להיות בנקיות, אבל שאר אברים
 אינם בכלל הילול ואינם צריכים להיות בנקיות. וְרַב הוֹרֵךְ אָמַר,
 אָסוּר לְקָרוֹת קְרִיאת שָׁמַע, מֵאִי מְעַמָּא דְרַב הוֹרֵךְ, מְשוּם דְבִתְיָב
 (שם לה ט') 'כֹּל עֲצָמוֹתַי תִּאֲמַרְנָה, ה' מִי כְמוֹד', משמע שכל הגוף
 בכלל הילול ה', ועל כן צריך להיות כולו בנקיות.
 הגמרא דנה לגבי ריח רע בעת קריאת שמע: אָתְמָר, רִיחַ רַע שִׁישׁ לוֹ
 עֵינָךְ, כגון ריח העולה מצואה והמונחת מאחוריו ואינו רואה אותה,
 רַב הוֹנָא אָמַר, מְרַחֵיק אֲרַבְעָא אַמּוֹת מִמּוֹק הַרִיח, מן הצואה,
 וְקוֹרָא קְרִיאת שָׁמַע, ואף שהריח הרע עדיין מגיע אליו. וְרַב הוֹרֵךְ
 אָמַר, מְרַחֵיק אֲרַבְעָא אַמּוֹת מִמּוֹקוֹ שֶׁפֶסֶק הָרִיח, וְקוֹרָא קְרִיאת
 שָׁמַע.
 הגמרא מביאה ראייה לרב חסדא: תַּנִּיא בְּתֵיהּ דְרַב הוֹרֵךְ, לא
 יִקְרָא אֲדָם קְרִיאת שָׁמַע, לא כְּנֵגֵד צוֹאֵת אָדָם, ולא כְּנֵגֵד צוֹאֵת
 בְּלָבִים, ולא כְּנֵגֵד צוֹאֵת חוּזִירִים, ולא כְּנֵגֵד צוֹאֵת תְּרַנְגוּלִים, ואף
 אם אין מגיע מהם ריח רע אל מקומו. וְכֵן לא יקרא קריאת שמע כְּנֵגֵד
 צוֹאֵת אֲשְׁפָה שְׂרִיחָה רַע, וְאֵם הָיָה שֶׁם מְקוֹם גְּבוּהָ עֲשָׂרָה טַפְּחִים
 או נְמוּקָה עֲשָׂרָה טַפְּחִים, והצואה מונחת שם, יוֹשֵׁב בְּצֵדוֹ - יושב
 לצד אותו מקום, ואין צריך להרחיק ארבע אמות, וְקוֹרָא קְרִיאת
 שָׁמַע, וְאֵם לָאוּ - ואם אין הצואה במקום גבוה או נמוך, מְרַחֵיק מִלָּא
 עֵינָיו - עד מקום שאינו יכול לראותה, וקורא. וְכֵן הַדִּין לְתַפְּלָה,
 שלא יתפלל כנגד צואה או אשפה שריחה רע. וממשיכה הברייתא:
 רִיחַ רַע שִׁישׁ לוֹ עֵינָךְ, כגון צואה המונחת שם, מְרַחֵיק אֲרַבְעָא אַמּוֹת
 מִמּוֹקוֹ הָרִיח, כלומר, מתרחק ארבע אמות מן המקום שהריח כלה,
 וְקוֹרָא קְרִיאת שָׁמַע, והיינו כדברי רב חסדא.
 הגמרא מביאה שברייתא זו לא נפסקה להלכה: אָמַר רַבָּא, לִית
 הַלְבָתָא בִּי הָא מְתַנִּינָא - אין הלכה כברייתא זו ששינו, שאוסרת
 לקרות כנגד צואת כלבים וחזירים בכל אופן (בְּכָל הֵנִי שְׁמַעְתָּתָא),
 אָלָא בִּי הָא דְתַנִּינָא, לא יִקְרָא אָדָם קְרִיאת שָׁמַע, לא כְּנֵגֵד צוֹאֵת
 אָדָם, ולא כְּנֵגֵד צוֹאֵת חוּזִירִים, ולא כְּנֵגֵד צוֹאֵת בְּלָבִים בְּזִמְנֵי שְׁתַּתָּן
 עוֹרוֹת לְתוֹכָן בשביל לעבדם, שאו מסריחים ביותר, אבל אם אין
 בתוכם עורות, מותר לקרות כנגדם, ושלא כדברי הברייתא לעיל
 שאוסרת בכל ענין.
 הגמרא דנה בענין ריח רע שאין לו עיקר: בְּעוֹז מִינִיהּ מְרַב שִׁשֶׁת, רִיחַ
 רַע שְׁאִין לוֹ עֵינָךְ, מֵהוּ, האם מותר לומר דבר שבקדושה במקומו

52 ואינה נפרכת מחמת הגלגול, עדיין לחה היא, ולכך אסור לקרות
53 כנגדה, ואף שאם זורקה נפרכת, אין די בכך, ואם גוללה ונפרכת,
54 מותר.
55 הגמרא מביאה מעשה בענין זה: אמר רבינא, הנה קאימנא קמיה
56 (-הייתי עומד לפניו) דרב יהודה מדפתי, תוא - ראה רב יהודה
57 צואה, אמר לי, עיין אי קרמו פניה אי לא, שאם קרמו פניה מותר
58 לקרות כנגדה. איבא דאמרי, הכי אמר ליה - כך אמר רב יהודה
59 מדפתי לרבינא, עיין אי מפלאי אפלוני - התבונן אם נסדקו בה
60 סדקים, שאם כן יבשה היא, ומותר לקרות כנגדה.
61 מבררת הגמרא הדין להלכה: מאי תוי עלה - מהי הכרעת ההלכה
62 בדין זה. מביאה הגמרא מימרא בענין צואה: אבמ, צואה יבשה
63 פתח, אמרי אמר היא אסורה בקריאת שמע ותפילה, ומר
64 וזמרא אמר, מותרת. אמר רבא, הלכתא, צואה פתח אסורה,
65 ומי רגלים כל זמן שמפיתין אסורים, אבל כשאנים מטפחים מותר
66 לקרות כנגדם.
67 מקשה הגמרא על דברי רבא: מיתבי, שנינו בברייתא, מי רגלים, כל
68 זמן שמפיתין אסורין, נבלעו בארץ או יבשו על גבי אבנים בחמה,
69 מותרים. ויש לברר, מאי לאו נבלעו, דומיא דביבשו, וכלומר, מה
70 נבשו מחמת החמה דאין רשומן ניכר כלל, שיבשו לגמרי, אף נבלעו
71 בקרקע משמע דאין רשומן ניכר, שנבלעו לגמרי, ומכך יש לדייק,
72 הא רשומן ניכר, אסור, אף על גב דאין מפיתין. וקשה לדברי
73 רבא.
74 חזרת הגמרא ומקשה על המקשן עצמו: ולמטעמיה, שרוצה אתה
75 לדייק מהברייתא שכל זמן שרשומן ניכר אסור לקרות כנגדם, אימא
76 רישא, שאומרת הברייתא, שמי רגלים כל זמן שמפיתים אסורים,
77 ומכך יש לדייק, כל זמן שמפיתין הוא דאסור, הא - אבל אם אין
78 מטפחים אף שרשומן ניכר, שרי, ומוכח בדברי רבא.
79 מסיקה הגמרא: אלא מהא - מברייתא זו, ליבא למשמע מינה - אין
80 להוכיח ממנה, האם מותר לקרות כנגד מי רגלים שיבשו ורישומם
81 ניכר או לא.
82 הגמרא רוצה לתלות שאלה זו במחלוקת תנאים. מבררת הגמרא:
83 לימא בתנאי, ששנינו בברייתא, כלי שנשפכו ממנו מי רגלים,
84 דהיינו עבט של מי רגלים שהתרוקן, אסור לקרות קריאת שמע
85 כנגדו אף שאין בו כלום, ומי הרגלים עצמן שנשפכו, אם נבלעו
86 בארץ, מותר לקרות כנגדם, ואם לא נבלעו, אסור. רבי יוסי אומר,
87 כל זמן שמפיתין אסור. ויש לברר, מאי נבלעו, ומאי לא נבלעו,
88 דקאמר תנא קמא - מהי כוונת תנא קמא במה שאמר נבלעו, שבזה
89 התיר, ומהי כוונתו במה שאמר לא נבלעו, שבזה אסר. אילימא -
90 אם נאמר שנבלעו פירושו דאין מפיתין, ובאופן זה מותר לקרות
91 כנגדם, ולא נבלעו פירושו דעדיין מפיתין, שבאופן זה אסור
92 לקרות כנגדם, ואתא רבי יוסי למימר שכל זמן שמפיתין הוא
93 דאסור, הא רשומן ניכר, שרי, אי אפשר לפרש כן, שאם כן דברי
94 רבי יוסי, תינינו - הרי הם כדברי תנא קמא. אלא יש לפרש, שמה
95 שאמר תנא קמא נבלעו, היינו דאין רשומן ניכר, ובזה מותר, ומה
96 שאמר, לא נבלעו, היינו דרשומן ניכר, שבזה אסור ואף אם אין
97 מטפחים, ואתא רבי יוסי למימר, שכל זמן שמפיתין הוא דאסור,
98 הא רשומן ניכר, שרי. הרי לנו מחלוקת תנאים במי רגלים שאין
99 מטפחים ורישומם ניכר.
100 דוחה הגמרא: לא - אין הם חולקים בדבר זה, דכולי עלמא כל זמן
101 שמפיתין הוא דאסור, הא רשומן ניכר, שרי,

1 הגמרא מבארת סברת רבי יהודה בענין ספק מי רגלים: סבר לה רב
2 יהודה כי הא דרב המנונא, דאמר רב המנונא, לא אכרה תורה
3 לקרות אלא כנגד עמוד הקילוח של מי רגלים בלבד, כלומר, בשעה
4 שמי הרגלים מקלחים ויוצאים, אבל לאחר הקילוח, כשמי הרגלים
5 מוטלים על גבי קרקע, אין אסור מהתורה לקרות. וברבמי יונתן,
6 דרבי יונתן רמי (-הקשהו), בתיב בענין ההרחקה בעת עשיית
7 הצרכים (דברים כג י) ויד תהיה לך מחוץ למחנה, ויצאת שמה הוי',
8 שצריך להרחיק מן המחנה בעת עשיית הצרכים, וכן הוא לדבר
9 שבקדושה, ולא נאמר שצריך לכסות צרכיו לאחר מכן, וכתבי
10 באותו ענין בפסוק שמשאריו (שם כג יד) ויחד תהיה לך וגו' ושבב
11 וכפית את צאתך, שמשמעו, שצריך אחר כך לכסותם, הא כיצד
12 - סתירה זו שבין שני הפסוקים כיצד ניתן ליישבה, אלא כן - מה
13 שאמרה התורה שצריך לכסות צרכיו, מדובר בגדולים, שאסור
14 לקרות כל זמן שיש כנגדו צואה שאינה מכוסה, ולכן גם יש דין
15 לכסותה, כן - ומה שאמרה התורה שמשפיק בהרחקה ואין צריך
16 לכסות, מדובר בקטנים, שאין אסור לקרות כנגדם לאחר עשייתם.
17 ממשיכה הגמרא לבאר: אלא, בקטנים לא אכרה תורה לקרות
18 אלא כנגד עמוד הקילוח בלבד, הא נפול לארעא - אבל לאחר
19 שנפלו לארץ, שרי - מותר לקרות כנגדם אף שהם גלויים, ורפנן הוא
20 דגורו בהו שלא לקרות כנגדם, וכי גורו בהו רפנן, בודאן - בודאי
21 מי רגלים הוא שגורו, אבל בספקן לא גורו. וזהו סברת רב יהודה
22 שמתיר לקרות במקום שיש בו ספק מי רגלים.
23 הגמרא מבארת דין ודאי. מבררת הגמרא: ובודאן - וכשיש לפניו
24 ודאי מי רגלים, עד כמה צריכים לשהות, שיהיה מותר לקרות
25 כנגדם. מבארת הגמרא: אמר רב יהודה אמר שמואל, כל זמן
26 שמפיתין, כלומר, כל זמן שהם מרטיבים את יד הנוגע בהם, אבל
27 לאחר שיבשו מותר לקרות כנגדם. וכן אמר רבא פר פר חנה אמר
28 רבי יוחנן, אסור לקרות כנגד מי רגלים כל זמן שמפיתין. וכן אמר
29 עולא, כל זמן שמפיתין, וגיבא משמיה דרב אמר, כל זמן
30 שרשומן ניכר, כלומר, כל זמן שנותר סימן מי הרגלים על גבי קרקע,
31 אף שיבשים הם, אסור לקרות כנגדם.
32 רב יוסף דוחה את דברי גניבא: אמר רב יוסף, שרא ליה מריה -
33 ימחול לו ריבונו לגניבא, שודאי אקר בפיו מה שאמר משמו של רב,
34 השתא לגבי צואה אמר רב יהודה אמר רב, כיון שקרמו פניה -
35 שיבשה מעט והעלתה קרום, מותר לקרות כנגדה, מי רגלים
36 מיפעיא, ודאי סובר רב שאם יבשו מותר לקרות כנגדם, ואיך אמר
37 גניבא בשמו שכל זמן שרישומם ניכר אסור.
38 אביי מקשה על הוכחת רב יוסף: אמר ליה אביי לרב יוסף, מאי תוית
39 דקמכת אהא - מה ראית לסמוך על מה שאמר רב יהודה בשם רב,
40 שצואה שיבשו פניה מותר לקרות כנגדה, שמכך דחית דברי גניבא,
41 סמוך אהא - סמוך על שמועה זו בשם רב, דאמר רבא פר רב הונא
42 אמר רב, צואה אפילו היא יבשה פתח, אסורה, ושלא כדברי רב
43 יהודה בשם רב, ואם כן, אין לך להביא ראיה שלא כדברי גניבא.
44 הגמרא מבארת מהו שיעור צואה כחוס האמור. מבררת הגמרא:
45 והיכי דמי צואה פתח פתח שעדיין אסור לקרות כנגדה. מבארת
46 הגמרא: אמר רבא פר פר חנה אמר רבי יוחנן, צואה כחוס, היינו
47 כל זמן שזורקה על גבי קרקע ואינה נפרכת (-אינה מתפוררת),
48 שכיון שאינה נפרכת מחמת המכה, סימן הוא שנתורה בה לחלחית,
49 שהיבשה נפרכת יותר מן הלחה, ואסור לקרות כנגדה, אבל אם
50 נפרכת בריקתה מותר לקרות כנגדה, שהרי היא כעפר בעלמא.
51 ואיבא דאמרי, צואה כחוס היינו כל זמן שגוללה על גבי הקרקע

60 **אמר**, מותר לקרוא, שלא נתנה תורה למלאכי השרת שאין להם
 61 ערה, ואנו על כרחנו יש לנו ערה ואין אנו יכולים להשמר בכל זה.
 62 מסיקה הגמרא: והלכתא, אם עקבו נזע בערה אסור לקרוא קריאת
 63 שמע, ואם עקבו רזאה את הערה מותר לקרוא קריאת שמע.
 64 הגמרא מחלקת בין קריאת שמע כנגד ערה לקריאת שמע כנגד
 65 צואה: **אמר רבא**, צואה בעששית - המונחת מאחורי מחיצת זכוכית
 66 או קלף דק, והיא נראית, מותר לקרות קריאת שמע כנגדה. אבל
 67 **ערוה בעששית**, אסור לקרות קריאת שמע כנגדה.
 68 הגמרא מבארת את טעם החילוק שבין צואה לערוה. אומרת הגמרא:
 69 לכך צואה בעששית מותר לקרות קריאת שמע כנגדה, משום
 70 דצואה ככסויה תלוי מילתא - ההיתר והאיסור לקרוא קריאת שמע
 71 כנגד צואה תלוי אם היא מכוסה או לא, שנאמר (דברים כג יד) וְכִסְיֹת
 72 אֶת צִאֲתֶיךָ, וְהָא מִכִּסְיָא - וצואה זו שהיא בעששית מכוסה היא.
 73 אבל **ערוה בעששית אסור לקרות קריאת שמע כנגדה**, משום
 74 שהאיסור וההיתר לקרוא קריאת שמע כנגד ערוה תלוי בראייתה,
 75 שכן **ולא יראה כף ערוה דבר אמר רבנא** - אמרה התורה (שם כג
 76 טז) וְהָא קִמֵּיתֵהּוּא - וערוה זו אף שהיא בעששית נראית.
 77 הגמרא מביאה הלכות נוספות בענין קריאת שמע כנגד צואה: **אמר**
 78 **אביי**, צואה כל שהיא - אם יש מעט צואה, מבטלה ברוק - רוקק
 79 עליה ומכסה אותה ברוק, ומותר לקרוא קריאת שמע כנגדה. **אמר**
 80 **רבא** וזוקא אין כסה אותה ברוק עבה - ליחא.
 81 **אמר רבא**, אם יש צואה בגומא - בחור, מניח סנדלו עליה - על
 82 הגומא, ובכך הוא מכסה את הצואה, וקורא קריאת שמע.
 83 **בעא** (שאל) **מר בריה דרבנא** (בנו של רבינא), אם יש צואה
 84 דבוקה בסנדלו, ואין ריח רע עולה ממנה, מאי - מה דינו, האם מותר
 85 לו לקרוא קריאת שמע כיון שסנדלו מפסיק בין גופו לצואה, או כיון
 86 שהיא דבוקה בסנדלו אסור לו לקרוא קריאת שמע. תיקו - תעמוד
 87 שאלה זו בספק, שלא נפשטה.
 88 הגמרא חזרת לדין קריאת שמע כנגד ערוה: **אמר רב יהודה**, עובד
 89 בזבבים ערום, אסור לקרות קריאת שמע כנגדה. מקשה הגמרא:
 90 **מאי אוריאי** - מדוע נקט רב יהודה דין זה דווקא בעובד בזבבים, הרי
 91 אפילו כנגד ישראל ערום נמי - גם אסור לקרוא קריאת שמע.
 92 מתרצת הגמרא: כנגד ישראל ערום, פשיטא ליה - פשוט לו דאסור,
 93 אלא כנגד עובד בזבבים ערום אצטריכא ליה - הוצרך רב יהודה
 94 להשמיענו, מהו דתימא - שמא תאמר, הואיל וכתוב בהו - כיון
 95 שכתוב לגבי ערוה של גוים (חזקאל כג ט) **אשר בשר המזרים בשרם**,
 96 **אימא** - אמור שבחמור בעלמא הוא, ומותר לקרוא קריאת שמע
 97 כנגד ערוהו כמו שמותר לקרוא כנגד ערוה בהמה, קא משמע לן
 98 דאינהו נמי איקרו ערוה - משמענו רב יהודה שגם ערוה גוי קרויה
 99 ערוה, דכתיב לגבי נח (בראשית טו טב) **וערות אביהם לא ראו**, ונח
 100 נחשב גוי, וממילא אסור לקרות קריאת שמע כנגדה.
 101 שנינו במשנה (לעיל כב): **ולא יתכסה לא בפנים הרעים** - סרוחים, ולא
 102 **במי המששה** - ששורים בהם פשתן וקנבול והם מסריחים, עד שיטיל
 103 לתוך מים. הגמרא מבררת לאלו דברים מועיל הטלת מים. מקשה
 104 הגמרא: **וכמה מים יטיל לתוכם כדי לבטל**
 105 סרוחנם, והרי המים הסרוחים מרובים הם, וצריך מים רבים כדי
 106 לבטלם. מתרצת הגמרא: **אלא יש ללמוד את המשנה כאילו היא**
 107 **חסירה והכי קאמר** - וכך יש לשנות בה, לא יתכסה לא בפנים
 108 הרעים ולא במי המששה כלל, ומי רגלים מועטים והם בכלי, לא
 109 יקרא קריאת שמע כנגדם, עד שיטיל לתוך מים, ואו קרא.
 110 הגמרא מבארת כמה מים צריך להטיל למי רגלים כדי שיוכל לקרוא
 111 כנגדם: **תנו רבנן** בברייתא, כמה יטיל לתוך מים כדי שיוכל לקרוא
 112 קריאת שמע כנגדם, כל שהוא, זו היא דעת תנא קמא. **רבי זבאי**
 113 **אומר**, רביעית מים.
 114 הגמרא מבארת באיזה אופן נחלקו תנא קמא ורבי זבאי: **אמר רב**
 115 **נחמן**, המחלוקת בין תנא קמא ורבי זבאי, היא לבסוף - שבא ליתן
 116 מים לבסוף, כלומר, לאחר שכבר היה בכלי מי רגלים, אז הצריך רבי
 117 זבאי שיתן רביעית מים. **אבל בתחלה** - שנתן מים בתחילה, כלומר
 118 בעוד הכלי ריק, ואחר כך הטיל עליהם מי רגלים, מודה רבי זבאי שדי

1 **וקמא**, בטופח על מנת להטפח אימא ביניהו - וכאן, נחלקו אם
 2 יש לאסור דווקא בטופח על מנת להטפח. וביאורו, שתנא קמא
 3 סובר, שאם יש בהם טופח על מנת להטפח ושאם יגע בהם אדם
 4 תירטב ידו בכדי להרטיב דבר אחר שיגע בו, אסור לקרות כנגדם,
 5 והוא שאמר 'לא נבלעו, אסור', שיש בהם שיעור טופח על מנת
 6 להטפח. ומה שאמר 'נבלעו, מותר' כוונתו, שאם אין בהם טופח על
 7 מנת להטפח ושאם יגע בהם אדם תירטב ידו אבל לא בשיעור
 8 שתרטיב דבר שתגע בו, מותר לקרות כנגדם. ורבי יוסי שאומר 'כל
 9 זמן שמתפיחין, בא להוסיף ולומר, שכל זמן שהם מטפחים, ואפילו
 10 טופח שלא על מנת להטפח, אסור לקרות כנגדם, ומחמיר מתנא
 11 קמא.

12 שנינו במשנה (לעיל כב): **ירד לטבול במקוה, אם יוכל לעלות בו**
 13 ולהתכסות ולקרות עד שלא תהא הנץ החמה יעלה ויתכסה ויקרא,
 14 ואם לאו, יתכסה במים ויקרא. לעיל (טז) נחלקו רבי אליעזר ורבי
 15 יהושע עד אימתי קוראים קריאת שמע של שחרית, שרבי אליעזר
 16 אומר עד הנץ החמה, ורבי יהושע אומר עד שלש שעות, הגמרא
 17 מבררת כדעת מי שנויה משנתנו. מדייקת הגמרא: **לימא תנא סתמא**
 18 - האם נאמר שמכך ששנה כאן התנא שאם לא יוכל לעלות
 19 ולהתכסות ולקרוה עד שלא תנץ החמה יתכסה במים ויקרא, סתם
 20 **כדעת רבי אליעזר דאמר** שזמן קריאת שמע הוא עד הנץ החמה,
 21 ואם כן הלכה כרבי אליעזר, שכן כלל הוא בידינו שהלכה כסתם
 22 משנה.

23 דוחה הגמרא: **אפילו תימא** - אפילו אם תאמר שמשנתנו כדעת
 24 **רבי יהושע** היא שנויה, שאמר שזמן קריאת שמע הוא עד שלש
 25 שעות, ודלמא פותיקין - אך שמוא מה ששנינו שאם אינו יכול לעלות
 26 ולהתכסות ולקרוה עד הנץ החמה יתכסה במים ויקרא, היינו כדי
 27 שיקרא כותיקין, דאמר **רבי יוחנן**, ותיקון היו גומריין אותה
 28 ו-קריאת שמעו **עם הנץ החמה**, אבל שאר בני אדם קוראים עד
 29 שלש שעות.

30 שנינו במשנה (לעיל כב): **ואם לאו** - ואם אינו יכול להספיק לעלות
 31 ולהתכסות ולקרוה קריאת שמע עד שלא תנץ החמה, יתכסה במים
 32 ויקרא. הגמרא מבארת כיצד מועיל מה שמתכסה במים. מקשה
 33 הגמרא: מה מועיל שהוא מתכסה במים, והרי עדיין לבו רזאה את
 34 הערוה, ואין מותר לו לקרוא קריאת שמע. מתרצת הגמרא: **אמר**
 35 **רבי אלעזר**, ואי תימא - ויש אומרים שאמר **רב אחא בר אבא בר**
 36 **אחא משום רבינו** - משמו של רב, **במים עבוירין שנו** - מה ששנינו
 37 שמתכסה במים היינו במים עבורים, דרמו פארעא סמיכתא -
 38 שדומים לקרקע עבה, שכשמתכסה בהם **לא יראה לבו את ערוהו**.
 39 הגמרא מביאה ברייתא בענין זה: **תנו רבנן** בברייתא, הטובל במים
 40 צולוין וקרב סוף הזמן הראוי לקרוא קריאת שמע, **ישב בהן עד**
 41 **צוארו וקורא קריאת שמע**. **ויש אומרים**, עוברין ברגלו - ירקע
 42 (יכה ויעברו) ברגליו, בקרקעית המקוה, עד שיהפכו המים
 43 הצלולים לעבורים והדיינו, במקוה שרקעיתו עפרו.

44 מקשה הגמרא: **ותנא קמא** הסובר שקורא קריאת שמע במים צלולים
 45 ואינו צריך לעוכרן, והרי לבו רזאה את הערוה. מתרצת הגמרא:
 46 **קסבר** - תנא קמא סובר, שאף אם לבו רזאה את הערוה מותר
 47 לקרוא קריאת שמע.

48 חזרת הגמרא ומקשה על תנא קמא: והרי עקבו רזאה את הערוה.
 49 מתרצת הגמרא: **קסבר** - תנא קמא סובר שאף אם עקבו רזאה את
 50 הערוה מותר לקרוא קריאת שמע.

51 הגמרא דנה עוד בענין קריאת שמע כנגד ערוה: **אתמר** - נאמר בבית
 52 המדרש, אם עקבו רזאה את הערוה, מותר לקרוא קריאת שמע,
 53 אבל אם עקבו נזע בערה, **אביי אמר**, אסור לקרוא קריאת שמע,
 54 **ורבא אמר**, מותר לקרוה.

55 **רב זבד מתני לה להא שמעתא הכי** - שנה את מחלוקתם של אביי
 56 ורבא כך, כמו שאמרנו. **ורב חיננא בריה דרב אימא** (בנו של רב
 57 איקא) **מתני לה הכי** - שנה את מחלוקתם כך, כפי שיתבאר, שאם
 58 עקבו נזע בערה, **דברביי תבלי אסור לקרוא קריאת שמע**. אבל אם
 59 עקבו רזאה את הערוה, **אביי אמר אסור לקרוא קריאת שמע**, ורבא

